

16.6.2025

VN/2821/2024

Sosiaali- ja terveysministeriö

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on pyytänyt valtiovarainministeriöltä (VM) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia, terveydenhuoltolakia ja lakia sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta. Lisäksi ehdotetaan annettavaksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta.

Esitysluonnos sisältää keskeisesti seuraavat asiakokonaisuudet: lapsen kasvatuksellinen rajaaminen, kuntouttavan suljettu laitospalvelu, erityinen huolenpito, rajoitukset sijaishuollossa, luvatta sijaishuoltopaikasta poissaolevien lasten etsintä, palauttaminen ja poliisin virka-apu sekä yhteistyövelvoite lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetun yksiköiden perustamiseksi. Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. VM:n huomiot on jaoteltu lausuntopyynnön rakenteen mukaisesti.

Valtiovarainministeriön huomiot

- 1. Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun (4 a §), aineiden ja esineiden poisottaminen kasvatuksellisena rajaamisena (4 b §) ja päätöksentekoa aineen ja esineen poisottamisessa (4 c §). Säännökset koskevat sekä perhe- että laitoshoidtoa.*

Ei lausuttavaa

- 2. Terveystenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteiset viittaukset voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridisyksikköjen perustamiseksi.*

Lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetun hybridisyksikköjen toiminnan käynnistämisen kustannuksiin on osoitettu valtionavustuksena käytettävää rahoitusta 500 000 euroa vuodesta 2025 lähtien. Esityksen mukaan hybridisyksikköjen perustaminen toteutettaisiin siten, että palvelusta tai sen sisällöstä ei säädettäisi lainsäädännössä. Hyvinvointialueet sopisivat yksiköiden perustamisesta järjestämislain (612/2021) 36 §:ssä säädetyssä yhteistyösopimuksessa, jossa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (309/2023) 2 §:n mukaan tulee sopia mm.

vaativimpaan lastensuojeluun ja muihin lasten, nuorten tai perheiden vaativimpiin palveluihin sisältyvän tarkoituksenmukaisen sosiaalihuollon varmistamisesta.

Esityksessä todetaan, että järjestämislain 38 §:ssä on säädetty keinoista, joihin valtioneuvosto voi viime kädessä ryhtyä, jos yhteistyövelvoitteista ei ole pystytty sopimaan, ja siten hyvinvointialueet voidaan saada sopimaan yhteensovitetujen yksiköiden perustamisesta. Esityksen mukaan yhteistyöalueilla on itsellään oikeus määritellä yksikön tarkempi profiili itsenäisesti alueen tarpeen mukaisesti.

Yksikköjen perustamisen ei katsottaisi laajentavan hyvinvointialueiden tehtäviä tavalla, joka edellyttäisi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukaista tehtävämuutokseen liittyvää rahoituksen korottamista. Taloudellisten vaikutusten osalta esityksessä todetaan, että palveluun sijoitettavat lapset ovat jo tällä hetkellä oikeutettuja kaikkiin niihin palveluihin, joita yksikössä tarjottaisiin. Todennäköisesti yhteensovitetussa yksikössä näiden lasten palvelut olisivat arvion mukaan kokonaiskustannuksiltaan halvempia ja vaikuttavampia, kuin nykyisin. Esityksessä tunnistetaan, että myönteiset vaikutukset eivät toteudu, mikäli alueet eivät sovi yksiköiden perustamisesta ilman sisällöllisesti velvoittavampaa lainsäädäntöä ja myös, että palvelusta lailla säättäminen lisäisi hyvinvointialueiden kustannuksia velvoittavuuden myötä.

VM korostaa, että mahdollinen hybridiyksiköiden käynnistäminen tulee tehdä edellä mainitun toiminnan käynnistämiseen osoitetun määrärahan puitteissa, eivätkä hyvinvointialueiden kustannukset voi lisääntyä lainsäädäntöön lisätyn informatiivisen viittaussäännöksen takia. VM kiinnittää huomiota myös siihen, että järjestämislain velvoitteet asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä hyvinvointialueiden yhteistyösopimusta koskien ovat luonteeltaan ylätasoisia, eikä niiden voida tulkita edellyttävän nimenomaisesti hybridiyksikön perustamista, vaan vaativimman lastensuojelun organisoinnista ja mielenterveyden hoidon järjestämisestä sijaishuollossa oleville asiakkaille voitaisiin kyseessä olevan asiakasryhmän osalta sopia yhteistyöalueella myös muilla tavoin.

VM kiinnittää huomiota myös siihen, että myös niissä tilanteissa, joissa valtioneuvosto olisi järjestämislain 38 §:n nojalla päättänyt vaativimman lastensuojelun varmistamista koskevin osin yhteistyösopimuksen sisällöstä, päätös olisi 38.3 §:n mukaisesti voimassa vain siihen saakka, kunnes hyvinvointialueet olisivat tehneet uuden yhteistyösopimuksen. Hyvinvointialueet voisivat milloin tahansa valmistella ja hyväksyä valtioneuvoston päättämän yhteistyösopimuksen korvaavan sopimuksen ja valtioneuvoston päättämän sopimuksen voima-saolo päättyisi hyvinvointialueiden tekemän sopimuksen voimaantulosta lukien. Näin ollen valtioneuvoston mahdollisuudet organisoida hybridiyksikköjen perustaminen on alueiden lakisääteisen itsehallinnon näkökulmasta rajallinen.

VM pitää tarpeellisenä, että STM selkeyttää esitykseen, onko hybridiyksikköjen perustamisessa kyse vapaaehtoisesta tehtävästä. Valittua ratkaisua olisi perusteltua käsitellä myös esityksen säätämisyjärjestysjaksossa esimerkiksi alueiden itsehallinnon sekä hyvinvointialueille annettavien tehtävien ja rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta. VM esittää myös arvioitavaksi, onko kyseinen säätämistapa riittävän selkeä, vai olisiko asiakkaiden oikeuksien ja palvelun toteutumisen varmistamiseksi tarkoituksenmukaisempaa säätää

tehtävästä tarkemmin. VM toteaa, että tehtävästä tarkempi säätäminen ei välttämättä tarkoittaisi, että alueiden yleiskatteellista rahoitusta tulisi lisätä, ellei kustannusten arvioida nykyisestä kasvavan. Tehtävämuutoksissa voi olla joissakin tapauksissa kyse toimintamuotojen kehittämisestä käyttäen tehokkaammin nykyisiä voimavaroja. Tällöinkin on varmistuttava siitä, että alueilla on edellytykset vastata uusien toimintamuotojen käynnistämisen kustannuksista. Mikäli toiminnan käynnistämiseen osoitettu rahoitus ei vastaa alueille aiheutuneita lisäkustannuksia, tulee STM:n varmistaa tarvittava rahoitus hallinnonalan sisäisin kohein.

3. Ehdotukset kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun liittyen

Kuntouttavasta suljetusta laitospalvelusta säädettäisiin lastensuojelulain 49 a §:ssä. Valtion lastensuojelulaitokselle säädettäisiin valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetun lain 5 §:ssä velvoite tuottaa kuntouttavaa suljettua laitospalvelua vähintään yhdessä valtion lastensuojelun palveluysikössä. Myös hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki voisivat tuottaa palvelua. Suljettuun laitospalveluun sijoitettuna olevien lasten opetus järjestettäisiin pienryhmissä. Esityksen mukaan Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot -momentille (33.01.05) lisättäisiin 680 000 euroa ensimmäisen suljetun laitospalveluyksikön turvallisuushenkilöstön kustannuksiin vuodesta 2026 lähtien.

Esityksessä säädetään kriteerit, joiden perusteella lapsia sijoitettaisiin uuteen suljettuun laitospalveluun. Esityksen mukaan tämän vuoksi kyse olisi uudesta tai vähintään laajenevasta velvoitteesta hyvinvointialueille. Lisärahoitusta hyvinvointialueille ei kuitenkaan tarvittaisi, sillä suljettuun palveluun sijoitettavien lasten lastensuojelun ja terveydenhuollon kustannukset eivät olisi merkittävästi nykyistä korkeampia. Opetuksen kustannuksiin vaikuttaisi se, että opetusta järjestettäessä olisi huomioitava turvallisuuskäsitteet. Tämä edellyttäisi todennäköisesti hyvin pieniä opetusryhmiä ja enemmän henkilöstöresurssia kuin vastaavalle oppilas- ja opiskelijamäärälle muissa olosuhteissa.

VM toteaa, että lausuttavana oleva esitys poikkeaa valmistelun aiemmista vaiheista valtion lastensuojeluyksikön turvallisuushenkilöstön kustannuksiin liittyvien taloudellisten vaikutusten osalta. Esityksessä tunnustetaan myös, että suljetun laitospalvelun tuottaminen edellyttää muutoksia palvelua tuottavan yksikön rakenteelliseen turvallisuuteen. Senaatti-kiinteistöt on arvioinut näiden muutostöiden tuovan vuokrankorotuksen. Esityksessä arvioidaan, että osa korotuksesta saattaa siirtyä suljetun palvelun hoitovuorokausihintaan, mutta esimerkiksi valtion lastensuojelulaitoksissa niiden saama hintatuki voi kattaa osan vuokraan tulevasta korotuksesta.

VM korostaa, että kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimintaan ei ole varattu erillistä rahoitusta turvallisuushenkilöstön palkkamenoihin. THL:n alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot momentille on osoitettu 2 vuoden siirtomäärärahana erillisrahoitusta TA 2025 2,5 miljoonaa euroa vakavasti pähteitä ja väkivaltaa käyttävien sekä rikoksia tekevien

lasten kuntouttavan palvelun perustamiseen. Julkisen talouden suunnitelmassa rahoitus on saman tasoinen myös vuosina 2026 ja 2027.

VM korostaa, että STM:n tulisi jatkovalmistelussa arvioida, voidaanko kuntouttavan suljetun laitospalvelun osalta välttää hyvinvointialueiden lastensuojelun kustannusten nousu, huomioiden kaikki palvelun tuottamiseen liittyvät kustannukset. Mikäli lastensuojelun kustannukset kasvavat esitetyn 49 a §:ään liittyvän sääntelyn takia, tulisi STM:n varmistaa tähän tarvittava rahoitus hallinnonalan sisäisin kohdennuksin.

Vaikka 49 a § sääntelyssä on kyse vähintään laajenevasta velvoitteesta hyvinvointialueille, on taloudellisten vaikutusten kokonaisuudessa huomioitava, että kuntouttavaa suljettua palvelua tarvitsevat asiakkaat tarvitsevat jo nykytilanteessa vaativia ja myös kustannuksiltaan kalliita palveluja. Ehdotetun 49 a §:n 2 momentin perusteella VM arvioi, että esitetyssä sääntelyssä on kyse ensisijaisesti valtion lastensuojelulaitoksen toimintaan liittyvästä uudesta velvoitteesta tuottaa suljettua kuntouttavaa laitospalvelua, eikä ehdotettu sääntely sellaisena johtaisi sellaiseen tehtävänmuutokseen, joka tulisi etukäteen ottaa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukaisesti hyvinvointialueiden rahoituksessa. Esityksessä olisi kuitenkin perusteltua käsitellä rahoitusperiaatteen toteutumista tilanteessa, jossa järjestämislain 8 §:n velvoitteisiin liittyen hyvinvointialue tai Helsingin kaupunki päättäisi perustaa kuntouttavan suljetun laitoshoidon palveluyksikön tarpeenmukaisten sosiaalipalvelujen saatavuuden turvaamiseksi.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun opetuksen osalta VM pitää perusteltuna esityksen arviota, jonka mukaan palvelusta arvioidaan aiheutuvan mahdollisesti vain hyvin vähäisiä taloudellisia vaikutuksia kunnille. Näin ollen VM:n arvion mukaan kyseessä ei ole sellainen uusi tai laajeneva tehtävä, joka pitäisi korvata kunnille.

4. Erityisen huolenpidon sääntely

Erityisen huolenpidon jakson (EHO) osalta esitetään, että sitä voidaan jatkaa erittäin painavilla syillä nykyisen 60 vuorokauden sijaan enintään 90 vuorokautta. STM:n arvion mukaan muutos nostaisi sijaishuollon järjestämisen kustannuksia nykyisen sääntelyn ylittävältä ajalta lapsen tarvitseman vaativan sijaishuollon palvelun ja EHO-jakson välisen hintaeron verran, eli n. 200 €/vrk.

Esityksen mukaan, jos EHO-jakso järjestetään muualla kuin lapsen omassa sijaishuoltopaikassa, hyvinvointialue voisi irtisanoa sijaishuoltopaikan, mikäli paikan irtisanominen ei ole lapsen edun vastaista. Näin ollen hyvinvointialueille ei kokonaisuudessaan synny lisäkustannuksia nykytilanteeseen verrattuna. VM pitää arviota perusteltuna, eikä hyvinvointialueiden rahoitusta ole tarpeen lisätä esitetyn kokonaisratkaisun perusteella.

5. 11 luvun säännökset

Ei lausuttavaa

6. *Uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta*

Ei lausuttavaa

7. *Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?*

Ei lausuttavaa

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

TUVA-rahoitus

Esityksen mukaan oppilaiden kotikunnille lisättäisiin korvausvelvollisuus sekä yksityisessä että valtion koulukodissa järjestetystä TUVA-koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin ja että kuntien valtionosuuksiin lisättäisiin momentille 28.90.30 laajenevan tehtävän takia lisärahoitusta 880 000 euroa.

Yksityisten koulukotien perusopetuksen yhteydessä järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) mukaisella rahoituksella. Valtion koulukotien järjestämä TUVA-koulutus rahoitetaan Opetushallituksen momentilta. Kunnat ja hyvinvointialueet eivät ole aina halunneet korvata TUVA-koulutuksesta aiheutuneita edellä mainitun rahoituksen yli meneviä kustannuksia opetuksen järjestäjille koulukodeille ilman nimenomaista korvaussäännöstä. TUVA-opetuksen kustannus on sen vuoksi jäänyt valtion koulukodeille siltä osin, kuin Opetushallituksen rahoitus ei ole riittänyt.

VM pitää edellä mainittua ehdotusta kunnille säädettävästä TUVA-koulutuksen korvausvelvollisuudesta ja siitä aiheutuvien kustannusten korvausta kunnille osana peruspalvelujen valtionosuuksia epätarkoituksenmukaisena ratkaisuna. TUVA-koulutuksen järjestäminen ei ole kuntien valtionosuustehtävä. Lisäksi yksityisissä koulukodeissa on ollut 20.9.2024 TUVA-koulutuksessa 5 opiskelijaa ja valtion koulukodeissa 19 opiskelijaa. Yleensä tällaisissa tilanteissa, joissa kustannukset ja rahoitus kohdistuvat hyvin epätasaisesti tai vain tietyille kunnille/alueille, tulisi tarkastella myös sellaisia rahoituksellisia vaihtoehtoja, joissa rahoitus saadaan kohdennettua sinne, mihin myös kustannukset kohdentuvat.

Valtionosuuksien kautta lisäys tulisi jakautumaan koko maan tasolla kaikille kunnille, vaikka korvausvelvoite koskisi vain muutamia kuntia. Tämä johtaisi siihen, että yksittäisille pienemmillä kunnilla lisäys olisi joitain satoja euroja vuodessa, suuremmissa kaupungeissa joitain kymmeniä tuhansia. Yksittäisen oppilaan vuosikorvaus taas olisi noin 37 000 euroa, jolloin valtionosuuksien lisäys ei riittäisi korvaamaan kustannuksia kuin muutamissa suurimmissa kaupungeissa. VM katsookin, että tässä tilanteessa TUVA-opetuksen rahoituksen turvaamiseksi pitäisi harkita myös muita vaihtoehtoja, kuten esimerkiksi valtionavustukset. Vaikka ne saattavat aiheuttaa lisää hallinnollista työtä, avustusten kautta rahoitus kohdistuu tarkasti syntyneiden kustannusten perusteella.

Mikäli TUVA-koulutusta kuitenkin halutaan rahoittaa valtionavustusten sijaan valtionosuuksien, tulisi valtionosuusrahoitus toteuttaa VM:n näkemyksen mukaan osana opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa valtionosuutta, eikä VM:n hallinnoiman kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kautta. VM toteaa, että koska ehdotetuilla säännösmuutoksilla olisi vaikutusta kuntien toimintaan ja talouteen, esitysluonnos tulee käsitellä kuntalain (410/2015) 13 §:n mukaisesti VM:n yhteydessä toimivassa kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa. Mahdollisesta lisärahoituksesta tulee päättää talousarvion laadintaprosessin yhteydessä.

Esityksen suhde talousarvioesitykseen

Hallituksen esityksen luvussa 11.2 Suhde talousarvioesitykseen on eritelty lisäyksiä erinäisille momenteille. VM toteaa, että teksti pitää päivittää lopulliseen eduskunnalle annettavaan esitykseen vuoden 2026 talousarviovalmisteluun perustuen.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä Juha Majanen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/2821/2024-VM-37

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: